

ВПЛИВ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ НА РІВЕНЬ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ

Шинкаренко Л. В.

*доцент кафедри менеджменту
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Шинкаренко В. М.

*проректор з науково-педагогічної роботи
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

Повномасштабна війна, яка розпочалася в Україні у лютому 2022 року, суттєво вплинула на макроекономічну стабільність країни, зокрема на рівень інфляції. Військові дії порушили налагоджені роками економічні зв'язки, зруйнували виробничі потужності підприємств, призвели до скорочення обсягів внутрішнього виробництва і транспортування товарів, що стало одним із головних чинників стрімкого зростання інфляції. Руїнування інфраструктури, порушення звичної роботи портів, втрата значної частини аграрного та промислового потенціалу країни, а також вимушене переміщення мільйонів громадян як у межах країни та за кордоном створили дефіцит товарів і послуг, наслідком якого є суттєве зростання цін.

Додатковим фактором інфляційного тиску стало погіршення ситуації на валютному ринку. Девальвація гривні через зменшення золотовалютних резервів та великий попит на іноземну валюту викликали побічний інфляційний тиск. Вартість імпортованих товарів, закордонного палива та енергоносіїв різко зросла, що відобразилося на всіх без винятку сферах економіки та добробуту громадян. Енергетична криза, спричинена руйнуванням електростанцій та енергетичної інфраструктури внаслідок російських обстрілів, також призвела до підвищення тарифів на енергоносії та, як наслідок, подорожчання всіх видів товарів і послуг, пов'язаних з енергетичними витратами.

Визначимо антикризові заходи, що запроваджені урядом та Національним банком України, які, в деякій мірі, сприяли стримуванню інфляції. Незважаючи на тиск з боку іноземних партнерів та дефіцит державного бюджету, на деякий час було запроваджено мораторій на підвищення тарифів на енергоносії та комунальні послуги, часткове

зниження податків на деякі види товарів, фіксацію обмінного курсу гривні разом із введенням деяких валютних обмежень. На жаль, третій рік повноцінної війни виснажив грошові запаси і уряд запровадив низку непопулярних заходів стабілізації економіки, що привели до прискорення темпів інфляції [1].

Дослідженням інфляційних процесів займалися наступні вітчизняні вчені: Є. Алімпієв, В. Гєєць, Т. Гітис, С. Герасименко, А. Головач, А. Гриценко, А. Єріна, І. Іванов, Н. Ковтун, Н. Костіна, Р. Кулінич, Г. Купалова, Р. Моторин та інші, а також зарубіжні: І. Белявський, Е. Герде, І. Єлісєєва, О. Кунін, Н. Рязов, Д. Хохич та інші. В. Васютю та Б. Курило на основі статистичних даних досліджено динаміку зміни та співвідношення між рівнями номінальної та реальної заробітної плати в Україні.

В статті інфляційні процеси досліджуються на основі річного індексу споживчих цін (ІСЦ) в Україні за період з 2002 по 2023 роки за даними Офіційного сайту Державної служби статистики [2]. Також враховано дані Національного банку України [3], Агенції «Радіо Свобода» [4], Міністерства економіки України [5]. Масив даних наведено у таблиці 1

Таблиця 1

Деякі макроекономічні показники в Україні за 2016 – 2024 рр.

Роки	ІСЦ	ВВП	КГ	ЗП	ІСЦ	ВВП	КГ	ЗП
2016	112,4	2383173	25,55	5187,33	1,124	1,204	1,170	1,233
2017	113,7	2982916	26,60	7105,42	1,137	1,252	1,041	1,370
2018	109,8	3558695	27,20	8867,33	1,098	1,193	1,023	1,248
2019	104,1	3974561	25,85	10503,8	1,041	1,117	0,950	1,185
2020	105,0	4193717	26,96	11596,6	1,050	1,055	1,043	1,104
2021	110,0	5758590	28,78	14017,8	1,100	1,373	1,068	1,209
2022	126,6	5239114	31,15	14857	1,266	0,910	1,082	1,060
2023	105,1	6537825	36,27	17442	1,051	1,248	1,164	1,174
2024	112,0	7658659	41,72	21473	1,120	1,171	1,151	1,231

Джерело: складено авторами за даними [2, 3, 4, 5].

Для розуміння динаміки індексу споживчих цін в Україні та заробітної плати на протязі 2002–2023 років побудовано діаграми зазначених показників (Рисунок 1). Побудовані діаграми зміни індексу споживчих цін в Україні та динаміки заробітної плати на протязі 2002–2023 років наочно показують, що між зазначеними показниками не існує цільного зв'язку. Переважно, зростання середньої заробітної плати на деякий період часу (рік) відстає від значного підвищення рівня інфляції.

Рис. 1. Динаміка індексу споживчих цін та темпи зростання заробітної плати в Україні за 2002–2023 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними [2, 3, 4, 5].

Згідно з даними Державної служби статистики та Національного банку України, в 2022 році інфляція сягнула 26,6%, що стало найвищим показником з початку XXI сторіччя. Найбільше подорожчали продукти харчування (особливо овочі, зернові, олійні культури), паливні матеріали та комунальні послуги. Ціни на споживчі товари зростали швидше за доходи населення та підвищення середньої заробітної плати, що призвело до зниження купівельної спроможності й поглиблення соціальних проблем.

У 2023 році, завдяки вжитим заходам з боку Кабінету Міністрів, Національного банку України, таким як жорстка монетарна політика, фіксація валютного курсу та обмеження грошової емісії, в деякій мірі вдалося стабілізувати інфляційні процеси. Рівень інфляції знизився до 5,1%, проте залишився дещо вищим за довоєнні показники.

Проведемо аналіз 2024 року. Інфляція зросла до 12% через ситуацію в енергетиці, наслідком чого є зростання витрат бізнесу та інші негативні чинники. На 2025 рік НБУ прогнозує поступове сповільнення інфляції до 8,4% за умови продовження рівня міжнародної фінансової підтримки, успішного відновлення економічної активності та зростання внутрішнього виробництва. Проте, інфляційні ризики залишаються високими: серед них – продовження бойових дій, поглиблення енергетичної кризи, зміни політичних обставин та глобальна нестабільність.

Повномасштабна війна стала поштовхом для глибокої економічної трансформації України. Вона виявила структурні слабкості економіки, підвищила потребу в реформах та міжнародній інтеграції. Водночас, українська економіка продемонструвала високу стійкість до кризових ситуацій, змогла уникнути гіперінфляції і забезпечити базову макроекономічну стабільність навіть у надзвичайно складних умовах. Надалі темпи інфляції будуть залежати від тривалості воєнних дій, ефективності внутрішньої економічної політики, обсягів зовнішньої допомоги та швидкості повоєнного економічного відновлення.

Таким чином, вплив повномасштабної війни на рівень інфляції в Україні є глибоким, комплексним і довготривалим. Збереження стабільності цін у післявоєнний період стане однією з ключових умов для відновлення економіки, підвищення добробуту громадян і повернення економіки України до сталого розвитку.

Література:

1. V. Shinkarenko, A. Hostryk, L. Shynkarenko, L. Dolinskyi. A Forecasting the consumer price index using time series model. SHS Web of Conferences 107, 10002 (2021). URL: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110710002>

2. Державна служба статистики України. Інфляція в Україні у 2022 році. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/01/10/695830/> (дата звернення: 27.04.2025).

2. Національний банк України. Інфляційний звіт, січень 2024 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiya-pochne-znijuvatisya-v-nastupnomu-rotsi-a-ekonomika-y-nadali-zrostatime--inflyatsiyniy-zvit-nbu> (дата звернення: 28.04.2025).

3. Радіо Свобода. Інфляція в Україні у 2024 році: причини і прогнози. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukrayina-inflyatsiya-derzhstat/33271305.html> (дата звернення: 27.04.2025).

4. Міністерство економіки України. Огляд макроекономічної ситуації, березень 2024 року. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=27f5d1b3-8c6a-4c20-b879-f18ef42d4d0a&title=OgladMakroekonomichnoiSituatsii> (дата звернення: 28.04.2025).